

Prav je bilo.

(Slika. — Spisal Iv. Gaber.)

„Ali pojdeš domov? Ne? Bomo videli! Da bi taki otroci hodili po gostilnah! Kdo je še kdaj kaj takega videl! Domov!“

Razjarjen je bil stari Hladnik. Sam ni skoro nikdar šel v gostilno, sin je pa jel že sedaj, ko ima jedva 20 let . . .

„Ali mi greš?“ In Hladnik je zavzdignil srdit roko. Sin je pa le še sedel za mizo med tovariši, nemirno gledal v tla in pušil.

„Saj pojde, oče. Samo nekoliko naj še posedí! Kaj bi se jezili!“ jel je miriti gostilničar.

„Kaj? Posedí? Ali ne sedi že dolgo tu? — Domov, Janez — takoj!“ obrnil se je zopet proti sinu, ki je na to tiho odgovoril:

„Oče, preje bom doma kakor vi!“

In poklical je krčmarja, plačal mu vino in odšel, ne da bi se ozrl na očeta, ki se je tudi zaokrenil in počasi stopal za njim ven. V obraz je bil bleđ in ves se je tresel od jeze.

Zunaj ga je čakal sin.

„Kaj hočete že zopet . . .?“

„Nič! — Toda to si le izbij iz glave, da bi hodil po gostilnah! Tega ti jaz nikdar ne dopustim!“

„Zakaj smejo pa drugi?“

„Drugi!? Kaj so meni drugi mar? Jaz pravim, da ti ne smeš in — ne smeš! Sedaj pa hitro domov!“

Nekoliko časa sta stopala tiho drug poleg drugega, kar začne zopet oče:

„Oh, pa da te le sram ni, sram! Mene, čeprav sem star, bi gotovo bilo. Da bi ves dan sedel v gostilni in poslušal tega prismojenega krčmarja!“

„E, saj je nedelja!“

„I, ravno zato, ker je nedelja in ker je nedelja Gospodov dan, ti tega ne smeš! Tako bo, kakor bom jaz hotel!“

In zopet sta oba utihnili in tako stopala proti domu.

Hladnik je bil jeden najimovitejših kmetov v Novem selu. Z marljivim gospodarstvom, lepim vedenjem, s postrežljivostjo in primerno vljudnostjo je prišel pri sosedih na glas poštenega in umnega gospodarja. In res: njegovo posestvo je bilo vzorno. V hlevih je imel vedno polno lepe živine. Njegovi voli so veljali za najboljše v celi vasi. Sploh, — povsod se je videlo, kdo in kaj je Hladnik.

Pred petindvajsetimi leti je prevzel po očetu veliko in tudi ne ravno slabo gospodarstvo. Izplačati je pa moral 3000 goldinarjev: očetu za užitek 1000 gld., bratu pa 2000 gld. dote. Izprva ni bil v malih skrbeh, kje bi namreč dobil toliko denarja. Žena mu je prinesla samo 1200 gld. k hiši, — saj je pa tudi ni vzel zaradi denarja, temveč zaradi dobro znane marljivosti. Poprosil je očeta, naj ga malo počakajo, kar je mož jako rad storil. No, v kratkem — v treh letih — je bil Hladnikov dom brez vsakega dolga.

Žena mu je v resnici marljivo gospodinjala. Vsako leto je vzredila po deset lepo debelih prašičev in cel roj tolste perutnine. Za hišo v vrtiču je pa nasadila raznega sočivja, salate, motovilca, malo repe in krompirčka in — pelina, katerega je oče Hladnik jako rad žvečil. — „Dobro mi dé! Kar nekako bolj zdrav sem, kadar ga malo pojém“, odgovarjal je ženi, ki ga je grajala, češ: kako more človek vedno to „zeleno grenkobo“ grizti.

Otrók sta imela četvero.

Najstarejši je bil Janez — jedna deklica pred njim je bila umrla — najmlajši pa je bil Jožek. Med njima sta pa bila še Anka in Jurček, oba živa in zdrava otroka.

Vzredila sta jih v božjem strahu, naučila jih moliti in se pošteno in vljudno vesti. V tem je bil posebno oče natančen. Da bi mu kdaj na večer, ko so molili rožni venec, kdo zaspal! Takega je mož potresel, da je dotični dobro pomnil, če je bil tudi — posel. —

Nekoč je malo zadremala dekla Lenka, prejšnji večer so namreč dolgo predli. Oče jo je nekoliko časa gledal; ko je pa le vedno dalje kimala in brez misli odpirala usta, stopil je k njej, jo potresel za glavo ter ji pomenljivo zapretel. Po molitvi jo je pa trdo poprijel, rekoč: „Zakaj pa moliš? Mar zato, ker moraš? Ne veš-li, da prisiljena molitev nič ne koristi? Ne veš-li, kaj delaš, kadar moliš? Pri klepetanju ti pa teče jeziček, kaj ne?“

Tak je bil Hladnik, ki se je danes zaradi sina pošteno razsrdil. Kar nikakor ni mogel pustiti, da bi mu tak „otrok“ kakor je imenoval še vedno Janeza, kaj nasprotnega delal.

Prišedši s sinom domov je bil kakor na žerjavici. Nič mu ni bilo po volji.

Zvečer je pa, še predno se je spravil spat, poklical ženo k sebi v malo sobico in začel:

„Koliko si dala fantu denarja?“

„Eh, koliko neki! Kolikor navadno! Zakaj vprašuješ?“ —

„Jaz ne trpim, da bi mi hodil po gostilnah in zapravljaj! Doma naj bo.“

„Ne bodi tak! Kaj pa je to, ako gre malo v družčino?“ zagovarjala je mati sina.

„Kaj? V družčino! Pokažem mu družčino! Ti pa — veš — mu od danes naprej ne smeš več dati ni novčiča! Jaz že vem, zakaj hodi k Hribarju! — V družčino, je-li?“

„Kam pa?“

„Jaz sem vedel, da imaš še vedno deske na očeh. Zakaj hodi? — Zaradi Hribarjeve punice, one gizdave Franice! — Tega pa menda ne bom pripustil, da bi se naš z njo pečal, pa — v obče ne trpim, da bi mi hodil v gostilne in se učil pohajkovanja! Ali si razumela?“ —

To noč ni mogel Hladnik dolgo zaspati. Razne misli so mu rojile po glavi. Hudoval se je na sina, na Hribarja, na njegovo punico in na samega sebe. Vse ga je srdilo. Oh! da bi mu sin ne delal tako, kakor on hoče! Bomo videli!

Naposled mu je vendar došel blagodejni spanec in mu voščil lahko noč. —

Janez ni vedel, kaj bi počel. Jezilo ga je, da ga je oče tako osramotil.

„Kaj si bodo tovariši mislili o meni? In kaj bo rekla Franica? U—u—u!“

Hudo mu je bilo pri srcu. —

„E pa kaj, oče so oče. Vsak pošten sin mora poslušati in spoštovati roditelja svoja. Spoštuj stariše in dobro ti pojde na zemlji, pravi zapoved . . .“

Tako se je tolažil, a utolažil se ni. —

„Pa zakaj so taki? — In zakaj smejo drugi v gostilne, — jaz pa ne?“ — —

Stal je na hlevskem pragu.

Kar začuje fantovsko petje. In obide ga vroča želja, da bi bil med njimi, da bi šel klicat Franico. —

„Idi, idi! Ne bodi tak, . . . ne bodi otrok, ki se dá vsakomur strahovati! Nisi že dosti velik?“ netilo ga je nekaj v glavi.

„Ne hodi! Bodi doma! Poslušaj rajši očeta; on ti želi le dobro“, govoril mu je drug glas.

Zmagal je pa le prvi glas, in Janez se odloči, da ide . . .

Polagoma sezuje čevlje, tesno se zavije v veliko kamižolo in tiho stopi ob hiši proti cesti. Prišedši na cesto, se obuže in hitro odkoraka proti Hribarju.

Pride do gostilne; bila je že tema.

Kam sedaj?

Ali bi šel klicat? —

Da!

In Janez počne stopati okoli vogla proti Franičinemu oknu. Pa kaj, kdo je tam? Ne stoji že jeden? —

Janez se tiho priplazi, da bi poslušal.

„ . . . . In kaj hočem s Hladnikovim? On je še otrok! Nisi li videl, kako ga je stari danes od nas domov spodil! . . . Ha, ha!“

In Franica se je sladko smejala. — —

Janez sam ni vedel, kako je prišel domov. Ves je bil potr, a ob jednom jezen, kakor še nikdar v svojem življenju.

„Ha! sedaj pa vem, kakšna je. Oče goré prav, da mi branijo hoditi k Hribarju. Ta Franica, uh, ničvrednica!“ —

Drugi dan po kosilu sta se odpeljala Hladnik in sin v gozd po les. Molčé sta sedela na velikem vozu, ki je glasno ropotal po trdih, kamenitnih tleh, da je daleč na okrog odmevalo.

Kar začne oče:

„Janez, bodi pameten, ne bodi več dete! Saj veš, kako je in kaj. Ti si še mlad, nezkušen. Ob vsem tem pa pomisli, da sem še jaz gospodar! Čemu tudi hodiš k Hribarju in denar zapravljaš? Pusti vse to...!“

Janez je tiho poslušal očeta; v srcu mu je popolnoma pritrjeval, a reči ni hotel nič. Sedaj pa sedaj je udaril vola in leno zavpil: „Hej, sivec! hej!“

In zopet sta bila oba tiho.

Hladnika je jezilo, da neče sin nič govoriti; zato je zopet počel:

„Hitreje poženi! To lezemo tako počasi kakor polž.“

In Janez je na to očetovo besedo zopet udaril vola: „Hej, sivec!“ in voz je malo hitreje zadrdral.

Tako sta se vozila dobre pol ure. Že sta imela zaviti v gozd, kar ju sreča Hribarjeva Franica:

„Kam, Janez, kam? — Dober dan, oče!“

Janez se je zaničljivo nasmehnil in stran pogledal. Prišlo mu je takoj na misel: „On je še otrok. Nisi li videl, kako ga je stari domov spodil?“ — Hladnik je pa nekako čemerno pokimal in nekaj polglasno zamrmral.

Minuli so trije dobri meseci.

Janez ni bil od one nedelje še nikdar pri Hribarju. Z očetom sta se popolnoma pomirila in sprijaznila. Stari je bil vesel, misleč, da je njegova ostrost toliko predrugačila sina. — V nedeljskih popoldnevih sta lepo sedela pred hišo na klopi in se pogovarjala o tem in onem. Češče je prišel k njima i sosed Pogačar, prisedla je mati in — govorjenja je bilo vedno dovolj.

Neke nedelje popoldne sta sedela zopet Janez in oče pred hišo. Molčala sta; kar nobeden ni hotel nič govoriti. Tedaj se pa prikaže izza ogla sosed Pogačar, golorok, z navadno pipo v ustih in z mehurjem za pasom.

„Kaj je novega?“ nagovori ga Hladnik po običnem pozdravu.

„Ej, kaj bi: Je, pa ni. Prvo pa to: moj mehur kar nič več ne drži; vidiš, da bo kmalu prazen. No, toliko ga je pa še, da lahko ti in Janez z mirno dušo natlačita“, odvrne Pogačar in ponudi očetu mehur.

Malo za tem so vsi trije veselo pušili stare „korošice“ in spuščali sive oblačke v zrak.

„Glej, Hladnik, kmalu bi bil pozabil. No sicer ni nič posebnega, pa vendar ti moram povedati.“

„Kaj si pa zopet zvedel?“

„No, nič takega! Veš, stara mi je po kosilu pravila, da je slišala, ko so se v mesnici pogovarjale: Hribar bi rad omožil hčer, no, da jo mora omožiti.“

In Pogačar je pomenljivo pogledal Hladnika.

„Morebiti pa ni res, kar govoriš“, začel je po malem prestanku Hladnik.

„No, dragi moj, bodi res ali — ne bodi; meni je vsejedno! Kakor sem kupil, tako sem prodal. Pa pustimo to! Kaj sem že hotel reči?“ In Pogačar se je popraskal za ušesi. — „Kdaj boš pa otavo kosil? Veš, zadnji-krat sem šel mimo ‚Zaplazov‘ in kar začudil sem se bil! Tako lepe otave še letos nisem videl!“

„Res je lepa!“ pritrди mu Hladnik. „In tudi kmalu bo treba iti nad njo. Kdaj boš pa ti začel? Tvoja ob potoku tudi ni slaba.“

„Ne vem, kako kaj bo. — Drugi teden bomo še mlatili in drugo obdelali, potem bomo pa skoro kosili.“

Tako so se pogovarjali. Kmalu jim je minil lepi, a drugače skoro dolgočasni popoldan.

Zopet je stal Janez na hlevskem pragu. Premišljal je o Franici . . .

„Ha! sedaj pa ima! In kako bi se jaz lahko opeknel. Prav je bilo, da sem poslušal očeta. Oče so mi že prav hoteli in mi vedno hočejo. Prav je bilo, prav.“

In sezul si je zopet čevlje, položil jih kraj vrat, mirno zlezal na hlev in se zaril v seno.